

nuffic

De filantropie voorbij

Bevindingen van een Nuffic-studie
naar de drijfveren van Nederlandse
hogeronderwijsinstellingen voor
hun deelname aan de programma's
voor capaciteitsversterking van
postsecundair onderwijs van het
ministerie van Buitenlandse Zaken

Nederlandse organisatie voor
internationale samenwerking
in het hoger onderwijs

Afkortingen

BIO	Beurzenprogramma Internationaal Onderwijsinstituten
Hbo	Hoger beroepsonderwijs
HOB	Hoger Onderwijssamenwerking voor Basisonderwijs
IO	Internationaal Onderwijs
MENA	Midden-Oosten en Noord-Afrika
MHO	Medefinancieringsprogramma voor Hoger Onderwijssamenwerking
NFP	Netherlands Fellowship Programmes
NICHE	Netherlands Initiative for Capacity Development in Higher Education
NPT	Netherlands Programme for Institutional Strengthening of Post-secondary Education and Training Capacity
Nuffic	Nederlandse organisatie voor internationale samenwerking in het hoger onderwijs
OS	Ontwikkelingssamenwerking
PUO	Programma voor Universitaire Ontwikkelingssamenwerking
SAIL	SAmenwerkingsverband Instituten Internationaal Onderwijs en Landbouwuniversiteit
SBP	Speciale Beurzenprogramma
SPP	SAIL Projects Programme
SOL	Scholarships Online
SV	Samenwerkingsverbanden
TSP	Tinbergen Scholarships Programme
TVET	Technical and Vocational Education and Training
UBP	Universitaire Beurzenprogramma
VSNU	Vereniging van Samenwerkende Nederlandse Universiteiten
Wo	Wetenschappelijk onderwijs

Auteurs

Ouindinda Nikièma, Marianne Cox

Summary

Participation by the Dutch education sector in development cooperation began in the 1950s. Dutch education institutions contributed to the development of the world's poor countries through capacity building and partnership programmes, funded largely by the Dutch government. Both social responsibility and self-interest played a role in education-related development cooperation. Since those days, various developments have taken place both in the education sector and in development cooperation. One such development is the advent of competition in higher education, which has become a widespread phenomenon – for example in the form of rankings. In addition, the role of performance-oriented financing structures among Dutch higher education institutions is increasing. As regards development cooperation, features such as demand-driven supply and local ownership are now firmly anchored in the donors' programmes and policy principles. And among countless donors a clear focus on specific regions, countries, sectors and themes, and high demands in terms of accountability, responsibility and transparency have become the rule rather than the exception. These contextual changes and their consequences have had an adverse effect on the motivation of players in the education sector to participate in capacity-building programmes for post-secondary education within the context of development cooperation.

Current Dutch initiatives for capacity building in post-secondary education include a scholarship programme (NFP) and institutional programmes (NPT, NICHE). These programmes will be renewed.

In preparation for the new programmes, Nuffic – in its capacity as promoter of the internationalisation of higher education in the Netherlands – decided to study the extent to which Dutch higher education institutions are able and willing to participate in development cooperation. In addition, the study aimed to collect recommendations that could help promote the participation of the Dutch higher education sector in the future.

Thirty-six Dutch organisations (some more familiar and experienced with the programmes than others) were given the opportunity to express their views on the subject through a series of interviews and a survey. The respondents can be divided into two groups: higher education institutions and 'non-education institutions'¹⁾. Board members, faculty members, policy staff members and project staff members of these organisations participated in the study.

The study has shown that development cooperation is no longer a priority in most higher education institutions' central policy. Instead, any involvement in development cooperation has become part of their general internationalisation policies. We have also noted that boards rarely encourage such involvement explicitly. On the contrary, one respondent indicated that it is "tolerated at best, and only if it doesn't cost anything". Decisions on development cooperation commitments are left to non-central units, which are free to weigh up the pros and cons, as long as the choices made contribute to the quality of their own education and research. On the other hand, there is considerable interest in development cooperation within the institutions concerned, and especially among students.

At the majority of the non-education institutions included in the study the primary focus is on development cooperation.

Despite this shift, the Dutch organisations in the study generally seem to be in favour of supporting developing countries through this type of capacity building programmes in post-secondary education. Their own role in such programmes depends on specific conditions that vary from one institution to the other.

Participation in such programmes is thought to generate added value, and the investment is seen to offer an opportunity to fulfil ambitions in terms of social responsibility and world citizenship. All the same, contributions to capacity building in developing countries are also expected to add value to these institutions' own profiles and to their own interests in the fields of education and research.

Since 2002 it has become increasingly difficult for participating education institutions to generate the necessary input for their own education and research. This applies in particular to the NPT and NICHE institutional programmes. Institutions perceive obstacles in terms of the lack of opportunities to promote their own interests and priorities, the complexity of projects and the costs of acquisition, implementation and management. The programmes have therefore lost some of their appeal, since participation will only generate limited added value. And while the latter applies only to a lesser extent to the NFP scholarship programme, which do seem to generate sufficient added value for training providers, the introduction of policy instruments such as the new selection system designed in connection with the amended Foreign Affairs policy has had a negative effect on some of those providers.

1) The category of non-education institutions includes all organisations that are already working with or only interested in education programmes but are not covered by the definition of "education institution" as laid down in the Netherlands Higher Education and Research Act (WHW). In this report, the term "organisation" is used with both meanings.

While many Dutch education institutions deplore the growing disconnection between the objectives of institutional programmes and their own internationalisation agendas, a large group of respondents do subscribe to the goals of the programmes for capacity building in post-secondary education. This is confirmed by the considerable amount of interest in participation (or continued participation) in such programmes. Future scholarship programmes may count on substantial interest among training providers in particular. Participation in an institutional programme is a serious option for many organisations, provided that a number of conditions are met.

Those conditions concern the content, the process and the administration of the programme:

- The objectives of the programme and its thematic and regional focus must be suitable. For education institutions in particular it is essential that there is a clear link between the programme and their own primary processes. There also needs to be a connection between the programme and their own internationalisation agenda.
- There must be a balanced approach to operationalisation. Dutch organisations, and education institutions in particular, want to be able to play a more prominent role in the programme, especially during the articulation phase.
- The financial implications of participation should also be properly balanced: all respondents said that the costs of participation should be balanced by the returns.
- There is a need for a simple management system. Organisations recognise the importance of a sound accountability structure, but call for more streamlined procedures. Measures to relieve the administrative burden would certainly help to stimulate participation.

In addition, respondents gave the following recommendations to improve future institutional programmes:

- **Multiple modalities within the same programme:** maintain a single, unique programme with several modalities. Respondents mentioned three modalities ²⁾, which mainly differ in terms of the intensity and scope of the technical assistance provided. The modalities should reflect the diversity among participants in the Netherlands and those in the South.
- **More variation in sectors and themes:** increase the number of sectors and themes covered by the new programme.
- **Partnership/collaboration as an objective:** turn long-term collaboration into a programme objective. As capacity building is a long-term process, it is important for the parties concerned to establish multi-year partnerships beyond the current maximum of four years. This will require a shift from projects designed for technical assistance towards institutional partnerships.
- **Student participation:** facilitate student participation in the programme. The “co-creation model” has proved to be quite effective among higher professional education institutions in the Netherlands. In this formula, various actors (students, lecturers, experts, companies) join to develop new education products, services, strategies and policies. This model may also prove to be suitable for use in capacity building programmes in post-secondary education. Student participation could be supported with initiatives after the example of the Tinbergen Scholarships Programme (TSP).
- **Business community:** make sure to involve the business community in the programme. This includes Dutch companies and companies from the South.
- **Regional projects:** create space for cross-border projects.
- **Comprehensive sector approach:** introduce a comprehensive sector approach in the recipient countries. An effective approach to a problem often requires intervention at multiple levels and/or in different components. Support for multiple parties within the chain – including non-education parties, if required – will improve the result.

Future participation in the scholarship programme is not subject to specific conditions. Nevertheless, respondents do identify a number of measures that will make programme implementation more effective, efficient and interesting ³⁾:

- eliminate evident flaws in the selection system adopted as part of the amended Foreign Affairs policy and incorporated into the SOL system;
- promote co-production by using own networks;
- allow co-financing arrangements for scholarships;
- revise the rates;
- make the NFP Course List more flexible;
- means-test candidates.

²⁾ See page 32 for a more detailed description of these modalities.

³⁾ See chapter 2.4.1 for further details.

Samenvatting

Participatie van het Nederlandse onderwijsveld aan ontwikkelingssamenwerking (OS) dateert uit de jaren '50. Met financiering van voornamelijk de Nederlandse overheid droeg het onderwijsveld via capaciteitsopbouw en samenwerking bij aan de vooruitgang in ontwikkelingslanden. Maatschappelijke verantwoordelijkheid en eigenbelang waren mede bepalend voor de betrokkenheid bij onderwijsontwikkelingssamenwerking. Sindsdien hebben verschillende ontwikkelingen plaatsgevonden binnen zowel het onderwijsveld als de ontwikkelingssamenwerking. Zo is concurrentie in het hoger onderwijs – met onder meer ranking als een exponent – een wijdverbreid verschijnsel geworden. Daarnaast is er steeds meer sprake van prestatiegerichte financiering van de Nederlandse hogeronderwijsinstellingen. Wat betreft ontwikkelingssamenwerking (OS) zijn onder andere vraaggerichtheid en lokaal ownership leidende uitgangspunten geworden in het beleid van donoren en hun programma's. Concentratie op regio's, landen, sectoren en thema's en hoge eisen voor verantwoording, verantwoordelijkheid en transparantie, zijn nu bij tal van donoren en hun programma's eerder regel dan uitzondering. Deze contextuele veranderingen en hun gevolgen zetten druk op de drijfveren van het onderwijsveld om deel te nemen aan programma's voor capaciteitsversterking van het postsecundaire onderwijs in het kader van ontwikkelingssamenwerking.

Lopende Nederlandse programma's voor capaciteitsversterking van het postsecundaire onderwijs omvatten een beurzenprogramma (NFP) en institutionele programma's (NPT, NICHE). Deze programma's worden vernieuwd.

In de aanloop naar de nieuwe programma's heeft de Nuffic vanuit haar hoedanigheid als organisatie die de internationalisering van het Nederlandse hoger onderwijs bevordert, besloten de participatiewens en -mogelijkheden van het Nederlandse hogeronderwijsveld aan een nader onderzoek te onderwerpen. Naast het identificeren van de drijfveren beoogde het onderzoek ook aanbevelingen te verzamelen die de participatie van het Nederlandse onderwijsveld in de toekomst zouden kunnen bevorderen.

Via interviews en een enquête hebben 36 Nederlandse organisaties (met uiteenlopende mate van bekendheid en ervaring met de programma's) zich kunnen uitspreken over het onderwerp. Ondervraagde organisaties zijn in twee groepen onder te verdelen: hogeronderwijsinstellingen en 'niet-onderwijsinstellingen'⁴⁾. Uit deze organisaties hebben bestuurders, academische staf, beleidsmedewerkers en projectmedewerkers meegewerkt aan het onderzoek.

Uit het onderzoek blijkt dat ontwikkelingssamenwerking geen speerpunt meer is in het centrale beleid van de meeste hogeronderwijsinstellingen. Eventuele betrokkenheid bij OS is onderdeel geworden van het algemene beleid op het gebied van internationalisering. Betrokkenheid wordt ook zelden expliciet aangemoedigd door instellingsbesturen. Integendeel, het wordt in de woorden van een respondent "slechts gedoogd zolang het maar niets kost". Besluitvorming hierover wordt overgelaten aan decentrale eenheden op basis van eigen afwegingen. Gemaakte keuzes op deze niveaus dienen evenwel bij te dragen aan de kwaliteit van het eigen onderwijs en onderzoek. Hier staat tegenover dat binnen de instellingsgemeenschappen, met name onder de studenten, wel veel interesse bestaat voor ontwikkelingssamenwerking.

Bij het merendeel van de ondervraagde niet-onderwijsinstellingen is de focus primair op OS gericht. Ondanks deze verschuiving blijkt dat de geënquêteerde Nederlandse organisaties er in het algemeen voorstander van zijn dat ondersteuning via dit type programma's voor capaciteitsversterking van het postsecundaire onderwijs aan ontwikkelingslanden geboden wordt. Hun eigen rol daarin is afhankelijk van per organisatie variërende condities.

Er wordt meerwaarde toegekend aan deelname aan de programma's. Het biedt hen de mogelijkheid om tegen een vergoeding invulling te geven aan maatschappelijke verantwoordelijkheid en wereldburgerschap. Het blijft evenwel van belang dat bijdragen aan de capaciteitsopbouw in ontwikkelingslanden input leveren aan de eigen profilering en onderwijs- en onderzoeksbelangen.

Vanaf 2002 is het steeds moeilijker geworden voor onderwijsinstellingen om bij deelname de nodige input te genereren voor het eigen onderwijs en onderzoek. Dit geldt in het bijzonder voor de institutionele programma's NPT en NICHE. Gebrek aan ruimte om eigenbelangen en prioriteiten een rol te laten spelen, en de complexiteit en kosten voor acquisitie, uitvoering en beheer van projecten worden als belemmeringen ervaren. Het deelnemen aan deze programma's is daardoor minder aantrekkelijk geworden, want meerwaarde voor de instellingen kan slechts ten dele worden gegenereerd bij deelname. Dit laatste is evenwel minder van toepassing voor het beurzenprogramma NFP. De meerwaarde voor de opleidingsaanbieders wordt hier voldoende gegenereerd. Maar invoering van beheersinstrumenten zoals de nieuwe selectiesystematiek in het kader van het gewijzigde beleid van Buitenlandse Zaken sorteert negatieve effecten bij sommige opleidingsaanbieders.

4) Onder niet-onderwijsinstellingen vallen alle organisaties die reeds actief zijn of alleen geïnteresseerd zijn in de onderwijsprogramma's, maar die niet passen in de definitie van een onderwijsinstelling zoals bepaald in de Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek (WHW). In dit verslag wordt deze tweeledige omschrijving voor het begrip 'organisaties' gebruikt.

Hoewel veel Nederlandse onderwijsinstellingen vinden dat er steeds minder aansluiting is tussen de doelstellingen van de institutionele programma's en de eigen internationaliseringsagenda, onderschrijft een grote groep ondervraagde instellingen de capaciteitsopbouw doelstellingen van de programma's van capaciteitsversterking van het postsecundaire onderwijs. Dit blijkt uit de belangstelling die er bestaat om in de toekomst deel te (blijven) nemen aan de programma's. Een toekomstig beurzenprogramma kan vooral rekenen op grote interesse van opleidingsaanbieders. Deelname aan een institutioneel programma is voor menige organisatie een optie, mits aan een aantal voorwaarden wordt voldaan.

Voorwaarden voor deelname aan het institutionele programma betreffen zowel de inhoud, het proces als de administratie:

- De doelstellingen van het programma en de thematische en regionale focus moeten passend zijn. Vooral voor de onderwijsinstellingen is het essentieel dat er een duidelijke relatie is tussen het programma en hun primaire processen. En er dient aansluiting te zijn tussen het programma en de eigen internationaliseringsagenda.
- De operationalisering moet evenwichtig zijn. Nederlandse organisaties willen een grotere rol kunnen spelen in het programma, in het bijzonder in de articulatiefase. Met name de onderwijsinstellingen stellen een dergelijke betrokkenheid zeer op prijs.
- De financiële implicaties dienen ook in evenwicht te zijn: kostendekkende deelname is voor alle onderzochte organisaties belangrijk.
- Er is behoefte aan een eenvoudige beheersystematiek. Men onderschrijft de noodzaak van een gedegen verantwoording, maar pleit voor eenvoudigere procedures. Een administratieve lastenverlichting zal de wens om mee te doen in de toekomst bevorderen.

Daarnaast zijn de volgende aanbevelingen naar voren gebracht die een nieuw institutioneel programma kunnen verbeteren:

- **Eenzelfde programma, meerdere modaliteiten:** behoud één uniek programma met daarbinnen verschillende modaliteiten. Respondenten noemen drie modaliteiten⁵⁾, waarbij de intensiteit en omvang van de technische assistentie het voornaamste onderscheidende aspect is. De modaliteiten zijn afgestemd op de diversiteit in het deelnemersveld in Nederland en in het Zuiden.
- **Meer variatie in de sectoren en thema's:** breid het aantal sectoren en thema's uit waarop het nieuwe programma wordt ingezet.
- **Partnerschap/samenwerking als doel:** maak langetermijnsamenwerking tot een doelstelling van het programma. Aangezien capaciteitsopbouw een langdurig proces is, is het van belang dat uitvoerders een partnerschap kunnen aangaan voor een langere periode dan de huidige toegestane maximale duur van vier jaar. Dit betekent minder op technische assistentie ingerichte projecten en meer inzet op partnerschappen tussen instellingen.
- **Studentenparticipatie:** maak participatie van studenten in het programma mogelijk. In Nederland heeft het zogenoemde cocreatiemodel binnen de hbo-sector bewezen goed te werken. In zo'n formule werken verschillende actoren (studenten, docenten, experts, bedrijven) samen aan vernieuwing van onderwijsproducten, diensten, strategieën en beleid voor het onderwijs. Dit model kan mogelijk ook goed worden toegepast in programma's voor capaciteitsversterking van het postsecundaire onderwijs. Participatie van studenten zou kunnen worden ondersteund met beurzenprogramma's naar voorbeeld van het Tinbergen Scholarships Programme (TSP).
- **Bedrijfsleven:** betrek het bedrijfsleven in het programma. Dit is zowel van toepassing op het bedrijfsleven uit Nederland als uit het Zuiden.
- **Regionale projecten:** creëer ruimte voor grensoverschrijdende projecten.
- **Ketenbenadering:** introduceer een ketenbenadering in de ontvangende landen. Voor een effectieve aanpak van een probleem is het vaak nodig dat er op verschillende niveaus en/of onderdelen wordt geïntervenieerd. Ondersteuning van meerdere (inclusief niet-onderwijsgerelateerde) partijen tegelijk in een bepaalde keten verbetert het resultaat.

Toekomstige deelname aan het beurzenprogramma is niet verbonden aan specifieke voorwaarden. Wel stellen geïnterviewden vast dat een aantal maatregelen de uitvoering van het programma effectiever, efficiënter en interessanter zal maken. Deze maatregelen betreffen⁶⁾:

- het wegnemen van de ervaren euvels in de selectiesystematiek zoals van toepassing in het kader van het gewijzigde beleid door Buitenlandse Zaken en verwerkt in het SOL-systeem;
- het bevorderen van coproductie door gebruik te maken van eigen netwerken;
- het toestaan van de cofinanciering van beurzen;
- het herzien van de tarieven;
- het flexibel maken van de NFP Course List;
- het screenen van de kandidaten op inkomen.

5) Op blz. 32 worden de modaliteiten nader gespecificeerd.

6) Zie hoofdstuk 2.4.1 voor nadere toelichtingen

Inhoudsopgave

Afkortingen	2
Summary	3
Samenvatting	5
Inhoudsopgave	8
Inleiding	9
1. Aanleiding en opzet van de studie	10
1.1 Opzet van de studie	10
1.1.1 Onderzoeksvraag	10
1.1.2 Methode	10
1.2 Redenen voor dit initiatief	11
1.2.1 Onderwijsontwikkelingsprogramma's: gewijzigde focus	11
1.2.2 Onderwijsveld: autonomie en prestatiedruk toegenomen	12
1.2.3 Veranderende participatie in de programma's	12
2. De bevindingen	14
2.1 Ontwikkelingssamenwerking binnen het nederlandse deelnemersveld	14
2.1.1 De hogeronderwijsinstellingen en ontwikkelingssamenwerking	14
2.1.2 De niet-onderwijsinstellingen	15
2.2 Meerwaarde van deelname aan de programma's	15
2.2.1 Factoren van invloed op het realiseren van een meerwaarde bij de institutionele programma's	16
2.2.2 Nadelige ontwikkelingen bij het beurzenprogramma (NFP)	18
2.3 Belangstelling en randvoorwaarden voor deelname in toekomst	18
2.3.1 Belangstelling voor programma's in toekomst	18
2.3.1.1 Beurzenprogramma	18
2.3.1.2 Institutioneel programma	19
2.3.2 Voorwaarden voor toekomstige deelname	19
2.3.2.1 Beurzenprogramma	19
2.3.2.2 Institutionele programma's	19
2.4 Aanbevelingen voor vernieuwing	21
2.4.1 Beurzenprogramma	21
2.4.2 Institutionele programma's	21
3. Discussie	23
Conclusie	25
Bijlagen	26
Bijlage 1: lijst van instellingen en respondenten	26
Bijlage 2: documentatie	30
Bijlage 3: buitenlandse onderwijsinstellingen in de institutionele programma's	31

6) Zie hoofdstuk 2.4.1 voor nadere toelichtingen

Inleiding

Dit document geeft de bevindingen weer van een studie die op eigen initiatief is uitgevoerd door de Nuffic. Het is de missie en verantwoordelijkheid van de Nuffic om het internationaliseren van het Nederlandse hoger onderwijs te bevorderen. Daartoe worden allerlei activiteiten ondernomen. Deze studie past in dit kader. De afdeling Expertiseontwikkeling heeft deze studie geïnitieerd, om de belangstelling van het Nederlandse onderwijsveld voor de programma's voor capaciteitsversterking van het postsecundaire onderwijs gefinancierd door het ministerie van Buitenlandse Zaken en in beheer bij de Nuffic, te peilen.

Het doel van de studie is om een bijdrage te leveren aan de discussie over de inrichting van een nieuw programma van capaciteitsversterking op postsecundair niveau.

Twee typen Nederlandse organisaties nemen deel aan de oude en huidige programma's voor capaciteitsversterking van het postsecundaire onderwijs: de onderwijsinstellingen en de niet-onderwijsinstellingen. Hoewel deze studie zich voornamelijk op de onderwijsinstellingen richt, omdat de programma's vooral op hun betrokkenheid rekenen, komen de niet-onderwijsinstellingen ook aan bod. Met name bij NICHE is hun participatie sterk gegroeid in de loop van de tijd. Zo is gepoogd een min of meer volledig beeld van de belangstelling vanuit het hele Nederlandse deelnemersveld te verkrijgen.

Het rapport bestaat uit een samenvatting, een algemeen gedeelte en drie bijlagen. In het algemene deel worden de aanleiding, de opzet en de bevindingen van de studie uiteengezet. Daarnaast wordt een aantal bevindingen en suggesties van deelnemers nader besproken. In de bijlagen zijn zowel gegevens over de deelname aan het onderzoek en de programma's als een documentatielijst opgenomen.

Binnen de afdeling Expertiseontwikkeling van de Nuffic voerde Ouindinda Nikièma, ondersteund door Marianne Cox, deze studie uit. Ook Rosa Becker en Ad Boeren gaven input.

Wij willen graag alle deelnemers en hun organisaties bedanken voor hun medewerking aan deze studie.

1. Aanleiding en opzet van de studie

De Nuffic beheert namens het ministerie van Buitenlandse Zaken programma's voor postsecundair onderwijs in ontwikkelingslanden, gefinancierd uit het budget voor ontwikkelingssamenwerking. Deze programma's voor capaciteitsversterking van het postsecundaire onderwijs bestaan uit een beurzenprogramma (NFP) en uit institutionele programma's voor het postsecundaire onderwijs, hierna institutionele programma's genoemd (NPT en NICHE). Onderwijsinstellingen en andere belanghebbenden in de deelnemende landen voeren projecten uit met ondersteuning van Nederlandse organisaties binnen deze programma's.

Het ministerie van Buitenlandse Zaken is voornemens de huidige programma's voor capaciteitsversterking van het postsecundaire onderwijs te vernieuwen. Ter voorbereiding hierop worden in opdracht van het ministerie van Buitenlandse Zaken de lopende programma's geëvalueerd. Aanvullend heeft de Nuffic een studie uitgevoerd naar de drijfveren van Nederlandse organisaties om aan deze programma's deel te nemen. Met deze studie wil de Nuffic een bijdrage leveren aan de discussies in het kader van het vernieuwingsproces.

1.1 Opzet van de studie

1.1.1 Onderzoeksvraag

Deze studie brengt systematisch in kaart welke factoren en condities de deelname van het Nederlandse onderwijsveld aan NPT, NFP en NICHE bevorderen. Dit is niet eerder gebeurd.

De algemene onderzoeksvraag luidt: *welke factoren zijn bepalend voor de participatie van het Nederlandse hoger onderwijs aan de programma's voor capaciteitsversterking van het postsecundair onderwijs van het ministerie van Buitenlandse Zaken?*

1.1.2 Methode

De beantwoording van deze onderzoeksvraag vereiste een kwalitatieve studie. Door middel van een terug- en vooruitblik zijn kwalitatieve en kwantitatieve gegevens verzameld en geanalyseerd. Er is nagegaan welke factoren deelname bevorderen en welke een belemmering vormen. Om te beginnen is de huidige perceptie van ontwikkelingssamenwerking binnen het deelnemersveld onderzocht. Vervolgens werd nagegaan welke meerwaarde bij deelname wordt ervaren. Ten slotte werd de belangstelling voor participatie in toekomstige programma's gepeild. Hierbij werden ook aanbevelingen geïnventariseerd die een nieuw programma aantrekkelijker kunnen maken voor de Nederlandse organisaties. Gegevensvergaring geschiedde aan de hand van (halfgestructureerde) interviews met alle deelnemers, al dan niet in combinatie met een vragenlijst (alleen voor geselecteerde respondenten). Een grote betrokkenheid in de programma's (nu of in het verleden) en de bereidheid en beschikbaarheid waren selectiecriteria voor het voorleggen van de vragenlijst. Daarnaast vond een brainstormsessie – tevens terugkoppelingssessie van de voorlopige bevindingen – plaats. Hieraan nam een gedeelte van de respondenten deel.

Onderwijsinstellingen in de hogeronderwijssector (wo, IO en hbo) en niet-onderwijsinstellingen vormden de doelgroep van organisaties waarbinnen gegevens zijn verzameld. De bij de studie betrokken organisaties zijn ingedeeld in vijf categorieën:

1. organisaties die zowel in het verleden als in het heden deelnemen aan de programma's;
2. organisaties die tot 2002 (einde van de MHO- en HOB-programma's) deelgenomen hebben;
3. organisaties die vanaf 2002 (start van het NPT-programma) deelnemen;
4. organisaties die belangstelling tonen/getoond hebben om deel te nemen;
5. organisaties die nooit deelgenomen hebben en geen belangstelling hebben.

Binnen de geënquêteerde organisaties werden bestuurders, beleidsmedewerkers, wetenschappelijke staf en medewerkers individueel of in groepsverband gesproken. Allemaal zijn ze betrokken bij de uitvoering van de programma's, en sommige zijn werkzaam binnen nog bestaande internationale bureaus van instellingen.

Naast de geselecteerde instellingen is ook gesproken met de bestuurlijke koepels binnen het onderwijsveld: de VSNU en de HBO-raad. Ook is overleg gevoerd met het Platform for International Education (PIE), de vereniging van Nederlandse organisaties actief in de hogeronderwijsontwikkelingssamenwerking.

1.2 Redenen voor dit initiatief

De Nuffic heeft het ondersteunen van de Nederlandse instellingen en de Nederlandse overheid in internationale samenwerking tot doel. Nederland moet verbonden zijn met individuen, organisaties, instellingen, economische systemen en overheden wereldwijd. Vanuit een onafhankelijke, deskundige en dienstbare opstelling wil de Nuffic helpen deze verbindingen tot stand te brengen. Het besluit deze studie te initiëren past binnen dit streven.

In de aanloop naar de vernieuwde programma's voor capaciteitsversterking van het postsecundaire onderwijs is het van belang om alle aspecten die van invloed kunnen zijn op de effectiviteit en efficiëntie ervan tegen het licht te houden. Een van deze aspecten betreft de participatie van Nederlandse organisaties. Deze organisaties spelen een centrale rol in de programma's. Ze verzorgen de opleidingen en trainingen in het kader van het beurzenprogramma en zijn mede-uitvoerders van projecten binnen de institutionele programma's. Het Nederlandse deelnemersveld kan in twee groepen worden verdeeld: de onderwijsinstellingen en de niet-onderwijsinstellingen. Het aandeel van de onderwijsinstellingen in de programma's is verreweg het grootste. Hun deelname maakt uitvoering van de programma's mogelijk. Er zijn evenwel vragen gerezen over de belangstelling voor deelname van onderwijsinstellingen aan de programma's. Deze vragen komen voort uit de ontwikkelingen binnen de programma's voor capaciteitsversterking van het postsecundaire onderwijs enerzijds, en binnen het onderwijsveld anderzijds.

1.2.1 Onderwijsontwikkelingsprogramma's: gewijzigde focus

Tot 2002 werden de programma's voor capaciteitsversterking van het postsecundaire onderwijs – gefinancierd door het ministerie van Buitenlandse Zaken – ontwikkeld. Deze programma's waren achtereenvolgens PUO, SV, MHO, HOB, SPP, BIO en de beurzenprogramma's NFP, NFP Indonesia (School programma), UBP, TSP en MENA. Ze werden uitgevoerd door en met spelers uit datzelfde onderwijsveld. Een belangrijk kenmerk van deze programma's was de rol van de – zeer diverse – belangen van de deelnemende Nederlandse hogeronderwijsinstellingen. Deze instellingen verwachtten input voor het eigen onderwijs en onderzoek, en daarnaast wilden ze werken aan de vervulling van hun maatschappelijke rol/functie, zowel in het nationale als het internationale perspectief. Hierbij dient te worden opgemerkt dat onder de deelnemende onderwijsinstellingen, specifiek de IO-instellingen waren opgericht met als missie bij te dragen aan ontwikkelingsvraagstukken en capaciteitsontwikkeling van landen in ontwikkeling.

Echter, na 2002 veranderde het bestek van de programma's voor capaciteitsversterking van het postsecundaire onderwijs wezenlijk. Dit was een gevolg van een van de Interdepartementale Beleidsonderzoeken met betrekking tot Internationaal Onderwijs (IBO-IO) uit 1997/1998. De IBO-IO adviseerde het financieringssysteem van de voorziening te wijzigen, om zo het beleid doelmatiger en doeltreffender te maken. Een analyse van de relatie tussen de overheid (opdrachtgever) en uitvoerende instanties (opdrachtnemers) in de programma's stond ook centraal in dit advies. De belangrijkste aanbevelingen van de IBO-IO richtten zich op de versterking van de rol van de programma's door:

- een betere afstemming op de prioriteiten van ontwikkelingssamenwerking en andere aspecten van buitenlands beleid door middel van beleidsafstemming in een interdepartementale stuurgroep, gecoördineerd door BZ/OS;
- een betere afstemming tussen vraag en aanbod van IO, waarbij de inbreng van de vraagzijde meer wordt benadrukt en aan de aanbodzijde de sterke kanten van de gehele Nederlandse kennisinfrastructuur beter worden benut (vraaggerichtheid/doeltreffendheid);
- af te stappen van vaste toedeling van middelen en daardoor beleids- en bestedingsruimte te scheppen voor de overheid om de beschikbare middelen op flexibele wijze voor wijzigende prioriteiten in te kunnen zetten (flexibiliteit);
- de ontwikkeling en invoering van een systematiek van selectie en goedkeuring van IO-activiteiten op basis van een vergelijking van de prijs-kwaliteitverhouding, waarbij ook andere dan de huidige IO-instellingen toegang hebben tot de programma's, om de doelmatigheid te vergroten (concurrentiestelling);
- basisfinanciering zo veel mogelijk te vervangen door outputgerichte financiering (resultaatgerichtheid).

De Nederlandse overheid nam bovenstaande aanbevelingen over. De doelstelling van capaciteitsopbouw in de ontwikkelingslanden met behulp van NFP, NPT en NICHE kwam meer dan voorheen centraal te staan, en de behoeftes en wensen van het Nederlandse veld waren geen uitgangspunt meer van deze programma's. Het ownership van geïdentificeerde problemen en de bijbehorende oplossingen kwamen bij de organisaties in het Zuiden te liggen. Het Nederlandse hogeronderwijsveld werd een instrument in de uitvoering van deze programma's. Deelnemende Nederlandse hogeronderwijsinstellingen werden dus dienstverleners en geacht een technische assistentiebijdrage te leveren om de programma- en projectdoelstellingen te behalen. De belangrijkste ontwikkelingen die hieruit voortvloeiden staan hieronder per cluster (NPT en NICHE enerzijds en NFP anderzijds) beschreven.

Institutionele programma's (NPT en NICHE)

Vraagsturing en ownership in de ontwikkelingslanden vormen de basisprincipes in de huidige programma's. Deze institutionele programma's omvatten geen doelstellingen die betrekking hebben op Nederlandse hogeronderwijsinstellingen. Het deelnemersveld aan die programma's is veel breder geworden, zowel in het Zuiden als in Nederland. In Nederland participeren veel partijen die geen deel uitmaken van het Nederlandse hoger onderwijs. Competitie – en het daaraan gerelateerde risico van een onsuccesvolle investering in de aanvraag – is een vast gegeven geworden bij het verwerven van projecten door Nederlandse organisaties. Deelname is alleen mogelijk na het winnen van een subsidietender.

Beurzenprogramma (NFP)

Sinds 2002 is het NFP-programma ingrijpend veranderd. De focus kwam exclusief te liggen op de mid-career professional als doelgroep van het programma. Studenten of net afgestudeerden waren geen doelgroep meer, zoals voorheen in het kader van voorgaande programma's (UBP en TSP). Vraagsturing en de flexibilisering van het opleidingsaanbod in Nederland deden hun intrede. Naast de Nederlandse instellingen voor internationaal onderwijs en andere gespecialiseerde instellingen (zoals PTC+, RNTC, ICRA en private opleidingsaanbieders zoals MDF), die van oudsher de enige uitvoerders waren, werden reguliere universiteiten en hogescholen ook toegelaten tot het programma. Een nieuwe systematiek van toedeling van beurzen werd geïntroduceerd. De vaste toedeling van beurzen aan opleidingsinstituten werd afgeschaft en vervangen door een systematiek waarbij het aantal gekwalificeerde beursaanvragen voor een opleiding maatgevend is voor het aantal toe te wijzen beurzen.

1.2.2 Onderwijsveld: autonomie en prestatiedruk toegenomen

Het onderwijs in Nederland kenmerkt zich door een hoge mate van autonomie. Tegelijkertijd moeten instellingen rekenschap afleggen over de geleverde prestaties (*Education at Glance 2011: OECD Indicators*, OECD, blz. 445). De druk vanuit de overheid om inzicht te geven in hun beleid en prestaties (*Acquis Hoger Onderwijs*, ResearchNed in opdracht van de Onderwijsraad) neemt steeds meer toe. Ook neemt de druk toe vanuit de samenleving om inzicht te geven in de wijze waarop zij invulling geven aan hun maatschappelijke opdracht en de resultaten die zij daarin bereiken. De resultaten worden ook steeds meer bepalend voor de financiering van de onderwijsinstellingen. De economische omstandigheden en sociaal-maatschappelijke ontwikkelingen hebben ertoe geleid dat instellingen – meer dan voorheen – niet alleen moeten bezuinigen, maar zich ook onderling moeten onderscheiden om hun positie zeker te stellen. Daarnaast spelen de globalisering en internationale concurrentie een steeds grotere rol. Ze versterken de prestatiedruk en het belang van de reputatie van de instellingen.

Reputatiemetingen (zoals rankings) zijn daar een weerslag van. Ranking zou voor meer transparantie zorgen en wordt soms zelfs gezien als het instrument om rekenschap en verantwoording af te leggen. Instellingen worden gerangschikt op basis van output- en kwaliteitscriteria. Er bestaan nationale en internationale rankings.

Instellingen focussen zich steeds meer op activiteiten en initiatieven die hun onderscheidend profiel versterken en bijdragen aan hun plaats op ranglijsten. Dit is met name het geval bij de internationale rankings van universiteiten.

Met toenemende financiële beperkingen krijgen Nederlandse instellingen minder ruimte of mogelijkheden om initiatieven te ontplooiën die geen directe bijdrage leveren aan hun kerntaken: onderwijs en onderzoek. Programma's voor capaciteitsversterking van het postsecundaire onderwijs in de ontwikkelingssamenwerking in haar huidige vormen sluiten daar steeds minder op aan.

1.2.3 Veranderende participatie in de programma's

De participatie van Nederlandse hogeronderwijsinstellingen in de programma's verandert. Hieronder wordt dit voor de institutionele programma's en NFP apart toegelicht.

Institutionele programma's

Na 2002 loopt het aantal deelnemers uit het Nederlandse hogeronderwijsveld geleidelijk aan terug.

Tabel 1: Aantal Nederlandse deelnemers aan de programma's sinds 1993

Periode	Programma	Onderwijsinstellingen			Niet-onderwijsinstellingen	Totaal Nederlandse deelnemers
		Wo	IO	Hbo		
Vóór 2002	MHO	12	-	13	-	25
	SPP	-	6	-	-	6
	HOB	-	-	6	-	6
Na 2002	NPT	11	5	11	16	43
	NICHE	10	4	9	26	49*

*gepeild op 15 juni 2012

Met de start van NICHE werd gestreefd naar een diversificatie van de Nederlandse uitvoerders. Dit is gelukt. Echter, de grootste groep nieuwkomers bestaat uit niet-onderwijsinstellingen (zie tabel 1). Opmerkelijk is ook het toenemende aandeel van niet-Nederlandse onderwijsinstellingen als uitvoerders in de programma's sinds 2002.

Daar waar 17 buitenlandse instellingen betrokken waren in NPT, zijn er inmiddels 25 actief in het kader van NICHE (peildatum 15 juni 2012). Bijlage 3 is een overzicht van buitenlandse instellingen in de institutionele programma's.

Minder Nederlandse onderwijsinstellingen nemen een leidende rol bij het inschrijven voor een project. Ze geven de voorkeur aan deelname als onderaannemer.

Tabel 2: Leidende rol per type organisatie en aantal projecten sinds 1993

Periode	Programma's	Aantal projecten met per type deelnemers				Aantal projecten (totaal per programma)
		Onderwijsinstellingen Wo	IO	Hbo	Niet-onderwijsinstellingen	
Vóór 2002	MHO	194 (84%)	-	38 (16%)	-	232* (100%)
	SPP	-	53 (100%)	-	-	53 (100%)
	HOB	-	-	7 (100%)	-	7 (100%)
Na 2002	NPT	79 (45%)	20 (11%)	26 (15%)	50 (29%)	175 (100%)
	NICHE	36 (35%)	11 (11%)	8 (8%)	48 (46%)	103** (100%)

* Totaal MHO projectenportfolio = 242 projecten (inclusief 10 MHO South-South projecten)

** Totaal NICHE is voorlopig (peildatum 15 juni 2012)

NFP

NFP kent een stijgende lijn in het aantal toelatingen tot de NFP Course List.

Tabel 3: Aantal aangemelde opleidingen op NFP Course List

Jaar	2001	2005	2011
Aantal opleidingen	152	626	710

De interesse voor deelname aan NFP lijkt groot. In de loop van de jaren is het programma toegankelijk gemaakt voor verschillende typen uitvoerders. Naast de IO-instellingen zijn inmiddels andere hogeronderwijsinstellingen en andersoortige organisaties betrokken bij het programma. Echter, de bulk van de beurzen wordt nog steeds toegekend aan de IO-instellingen doordat ze een betere aansluiting bieden tussen vraag en aanbod.

2. De bevindingen

In totaal hebben 36 instellingen meegewerkt aan deze studie. Er zijn 56 interviews afgenomen. Deze werden individueel of in groepsverband gehouden. Meer dan 100 respondenten zijn gesproken. Er zijn 26 vragenlijsten verstuurd. Hiervan is 73% ingevuld geretourneerd.

Tabel 4: Samenstelling deelnemende organisaties⁷⁾ aan de studie

	Hogeronderwijsinstellingen			Niet-onderwijsinstellingen	Totaal
	Wo	IO	Hbo		
Benaderd	11	6	14	10	41
Meegewerkt	10	4	14	8	36

In dit hoofdstuk wordt ingegaan op de bevindingen van de studie op de volgende drie aspecten: de positie van ontwikkelingssamenwerking bij deelnemende organisaties; de meerwaarde van het deelnemen aan de programma's en de belangstelling voor deelname in de toekomst.

2.1 Ontwikkelingssamenwerking binnen het Nederlandse deelnemersveld

De term 'ontwikkelingssamenwerking' wordt als verouderd beschouwd. Het bergt de traditionele dichotomie Noord-Zuid in zich en wordt geassocieerd met ontwikkelingshulp en eenrichtingsverkeer. 'Internationale samenwerking' wordt als omschrijving geschikter bevonden. Deze term houdt immers in dat er sprake is van 'brengen en halen', voor ieder van de partners en naar vermogen. Deze term roept een situatie van wederzijdse afhankelijkheid op waarbij de partners elkaar nodig hebben voor hun verdere ontwikkeling. Nieuwe programma's voor capaciteitsversterking van het postsecundaire onderwijs zouden op deze leest geschoeid kunnen worden.

2.1.1 De hogeronderwijsinstellingen en ontwikkelingssamenwerking

Ontwikkelingssamenwerking (OS) is voor vele hogeronderwijsinstellingen geen prioriteit meer in hun instellingsstrategie. Als doelstelling komt het nog zelden voor in de strategische plannen van de geënquêteerde instellingen. Van de tien onderzochte wetenschappelijke instellingen maken twee specifiek melding van ontwikkelingssamenwerking in hun instellingsbeleid. Uitzonderingen hierop zijn de onderwijsorganisaties die vanwege hun geschiedenis of de inhoud van hun programma's sterk verbonden zijn aan ontwikkelingssamenwerking. Dit betreft de IO-instellingen en instellingen zoals de Wageningen University en de Vrije Universiteit Amsterdam, waar betrokkenheid bij ontwikkelingsproblematiek en landen in ontwikkeling in hun missie is opgenomen. Echter, ook bij sommige van deze instellingen is sprake van een herziening van het beleid.

21% van de onderzochte hbo-instellingen noemt expliciet ontwikkelingssamenwerking in hun centrale beleidsplannen. Zo kent bijvoorbeeld de Hanzehogeschool Groningen een stevig commitment voor OS, ondersteund door het bestuur en geëxpliciteerd in beleid en financiële toezeggingen.

Tabel 5: OS in het beleid van wetenschappelijke- en beroepsonderwijsinstellingen

	Totaal onderzochte instellingen	OS expliciet opgenomen in centrale instellingsplannen	Apart OS-strategiedocument op instellingsniveau ontwikkeld
		Aantal instellingen	Aantal instellingen
Wo	10	2 (20%)	1 (10%)
Hbo	14	3 (21%)	1 (7%)

7) Bijlage 1 geeft meer details over de deelname aan deze studie.

In alle andere gevallen is betrokkenheid bij OS onderdeel van het algemene beleid op het gebied van internationalisering. Eventuele betrokkenheid wordt niet altijd specifiek ondersteund door instellingsbesturen. De besluitvorming wordt overgelaten aan decentrale eenheden op basis van eigen afwegingen. Hoewel niet vaak specifiek benoemd in instellingsstrategieën, geniet OS nog veel steun binnen de instellings-gemeenschappen. Veel geïnterviewden gaven aan dat er veel interesse over en betrokkenheid bij OS is – vooral bij studenten maar ook bij academische staf – die zich hierdoor betrokken weten bij wereldomvattende problematiek. Daarbij werd opgemerkt dat ambitieuze jonge stafleden vooral geïnteresseerd zijn in initiatieven met mogelijkheden voor onderzoek.

Deze belangstelling biedt perspectief voor toekomstige participatie binnen de programma's voor capaciteitsversterking. Bovendien blijkt dat in de praktijk bijna alle onderzochte onderwijsinstellingen (alle wo, IO-, en het merendeel van de hbo-instellingen) betrokken zijn bij ontwikkelingslanden. Dit uit zich in betrokkenheid bij door derden gefinancierde initiatieven en/of het ontplooien van eigen initiatieven met inzet van eigen middelen. Deze particuliere initiatieven betreffen met name het inrichten van beurzenfondsen voor studenten uit ontwikkelingslanden en/of fondsen ter financiering van samenwerkingsprojecten met partners uit ontwikkelingslanden (bijvoorbeeld het Erik Bleumink Fonds bij de RUG, de Hanze University Foundation bij de Hanzehogeschool Groningen, het Interdisciplinary Research and Education Fund (INREF) bij de WUR en het Jan van Scorelfonds bij de HKU).

Over het algemeen is er geen verschil in de motivering van onderwijsinstellingen om deel te nemen aan de programma's voor capaciteitsversterking van het postsecundaire onderwijs of aan andere initiatieven van andere donoren of een eigen initiatief te ontplooien. Ze zijn uitingen van de internationaliseringsambities.

2.1.2 De niet-onderwijsinstellingen

Ontwikkelingssamenwerking is goed vertegenwoordigd in het beleid van de deelnemende niet-onderwijsinstellingen. 58% van de ondervraagde advies- en consultancyorganisaties zijn specifiek gefocust op OS. Hun respectievelijke visies en missies zijn hierop afgestemd. Voor de overige organisaties is OS onderdeel van de markt waar diensten en producten kunnen worden geleverd tegen betaling.

2.2 Meerwaarde van deelname aan de programma's

De meest ondervraagde organisaties kennen meerwaarde toe aan de participatie in de programma's voor capaciteitsversterking van het postsecundaire onderwijs van het ministerie van Buitenlandse Zaken. De meerwaarde wordt over het algemeen toegeschreven aan het feit dat zij – gedeeltelijk of volledig bekostigd – betrokken worden bij de ontwikkelingsproblematiek in de ontwikkelingslanden. Hieronder zijn de belangrijkste drijfveren voor deelname van hogeronderwijsinstellingen en niet-onderwijsinstellingen beschreven:

Hogeronderwijsinstellingen

- invulling geven aan de eigen maatschappelijke verantwoordelijkheid en wereldburgerschap;
- bijdragen aan capaciteitsopbouw en tegelijk input krijgen ten behoeve van het eigen onderwijs en onderzoek;
- invulling geven aan de eigen internationaliseringsagenda.

Niet-onderwijsinstellingen

- het uiten van maatschappelijk verantwoord ondernemen (MVO);
- invulling geven aan de eigen missie (voor de OS-georiënteerde organisaties);
- toegang tot andere/nieuwe geografische gebieden, thema's, organisaties voor hun dienstverlenende producten en activiteiten.

Deelname aan de programma's voor capaciteitsversterking van het postsecundaire onderwijs levert verschillende voordelen op voor de eigen organisatie, afhankelijk van het type programma (beurzenprogramma of institutioneel programma) en het type deelnemende partij.

Tabel 6: Toegevoegde waarde voor de eigen primaire processen per type programma en organisaties (op willekeurige volgorde).

NFP		NPT, NICHE
Generiek Wo, IO, hbo	<ul style="list-style-type: none"> - Onderwijs: international classroom (diversiteit); internationaal curriculum - Internationale profilering - Alumninetwerken - Economisch 	<ul style="list-style-type: none"> - Onderwijs: international classrooms; input voor eigen curriculum; veldwerk/stages mogelijkheden voor de eigen studenten* - Stafontwikkeling - Internationale profilering - Netwerken/institutionele samenwerkingsverbanden in Zuiden* en NL - Track record - Alumninetwerken - Economisch
Wo (specifiek)	- Onderzoek: promovendi (PhD), MSc	- Onderzoek* (promovendi, toegang tot bepaalde thema's, joint research, etc.)
IO (specifiek)	<ul style="list-style-type: none"> - Belangrijke pijler van de organisatie (missie) - Onderzoek: promovendi (PhD), MSc 	- Onderzoek* (promovendi, toegang tot bepaalde thema's, joint research, etc.)
Niet-HO	<ul style="list-style-type: none"> - Onderwijs: international classrooms (diversiteit); cursusaanbod - Internationale profilering - Alumninetwerken - Economisch <p>NFP: n.v.t. (voor niet-HO zonder trainingsaanbod)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Economisch - Aanboren nieuwe markten - Netwerken/Institutionele samenwerkingsverbanden in NL en in Zuiden - Verbreding eigen capaciteit (thematische) - Track record - Stafontwikkeling

* Deze bijproducten worden vooralsnog helemaal niet of in onvoldoende mate gerealiseerd.

Voor onderwijsinstellingen is de toegevoegde waarde voor het eigen onderwijs en onderzoek essentieel. Vanzelfsprekend wordt in sommige vakgebieden – zoals ontwikkelingstudies, agrarische studies en kunstopleidingen – de meerwaarde zwaarder gerekend. Daarnaast wordt het belang van het beurzenprogramma voor de promotie van Nederland en het Nederlandse hoger onderwijs in het buitenland geroemd. De alumni – verenigd in uitgebreide netwerken – zijn ambassadeurs van Nederland voor het leven.

De instellingen realiseren de meerwaarde als de relatie met de onderwijs- en onderzoeksprocessen wordt gelegd. Het besluit tot deelname hangt hiervan af. Opgemerkt dient te worden dat een aantal onderwijsinstellingen aangaf dat geld weinig tot geen rol speelt in hun besluit om te participeren in de programma's.

2.2.1 Factoren van invloed op het realiseren van een meerwaarde bij de institutionele programma's

Voor het merendeel van de onderzochte onderwijsinstellingen blijkt de zwaarst wegende voorwaarde/drijfveer om deel te (willen) nemen de mate waarin een bepaalde additionele academische opbrengst kan worden behaald.

Uit de interviews en ingevulde vragenlijsten blijkt dat er enige mate van aansluiting is tussen de doelstellingen van de institutionele programma's en die van participerende instellingen.

Tabel 7: Overlap doelstellingen van de programma's en die van de instellingen

Type programma	Voor 2002 Respons op dit onderdeel	Mate ⁸⁾ van overlap tussen doelstellingen			Na 2002 Respons op dit onderdeel	Mate van overlap tussen doelstellingen		
		Grote overlap	Enige overlap	Geen mening		Grote overlap	Enige overlap	Geen mening
Institutioneel	10	7 (70%)	3 (30%)	-	12	5 (41%)	5 (41%)	2 (18%)
Beurzen	2	2 (100%)	-	-	11	7 (64%)	3 (27%)	1 (9%)

In tegenstelling tot de overlap tussen doelstellingen wordt een relatief duidelijker verschil ervaren in de mate van realisatie van de eigen doelstellingen van instellingen bij hun deelname aan het beurzenprogramma of de institutionele programma's na 2002.

Tabel 8: Mate van realisatie van de doelstellingen van instellingen bij effectieve deelname aan programma's na 2002

Type programma	Respons op dit onderdeel	Mate ⁹⁾ van realisatie van de eigen doelstellingen			
		Veel ≥50%	Enigszins (25%-50%)	Geen mening	Weinig (10%-25%)
Institutioneel	12 (100%)	3 (25%)	5 (41%)	3 (25%)	1 (9%)
Beurzen	11 (100%)	7 (64%)	3 (27%)	1 (9%)	-

Tot en met 2002 werden de volgende factoren als bevorderend voor de participatie aangemerkt:

- ruimte voor ideële motivatie;
- de mogelijkheid tot langdurige samenwerking;
- grote diversiteit in de projecten;
- de mogelijkheid om de eigen agenda in het project te realiseren;
- relatief simpele en lichte procedures;
- ruimte voor het zelf inrichten van projecten.

Het betrof in dit geval institutionele programma's die waren ingericht met ruggespraak van respectievelijk de universiteiten, de hogescholen en de internationale onderwijsinstellingen. Na 2002 was er eerder sprake van factoren die de participatie bemoeilijken. Meer dan de helft van de wetenschappelijke instellingen die een vragenlijst invulden geeft aan in beperktere mate de eigen doelstellingen en verwachtingen te hebben kunnen realiseren bij hun deelname aan de programma's NPT en NICHE. Dit zou het gevolg zijn van een aantal structurele keuzes die zijn gemaakt in de opzet en operationalisering van de programma's. Hier volgen een paar van die (negatief bestempelde) keuzes die door respondenten zijn genoemd:

- geen rol voor Nederlandse organisaties bij projectformulering en projectmodaliteiten;
- te veel vraagsturing in de programma's;
- geen langetermijnsamenwerking als één van de doelstellingen van het programma;
- Nederlandse organisaties zijn dienstverlener en geen partner;
- tijdrovende en geldverslindende tenderprocedures;
- keurslijf in de projecten;
- administratieve rompslomp;
- steeds toenemende regeldrang/overdreven regelzucht van de Nuffic als gevolg van de hoge NICHE-eisen voor verantwoording en transparantie leidend tot "administratieve overkill" en "management by spreadsheets".

Hierbij dient te worden opgemerkt dat de taakverdeling (beleid, beheer en uitvoering), de verantwoordelijkheden en de verantwoordings- en transparantie-eisen van de programma's sinds 2002 een hoge vlucht hebben genomen. Dat bracht ook meer administratie/bureaucratie met zich mee.

8) Respondenten konden kiezen uit vijf categorieën om de mate van overlap tussen de doelstellingen van de programma's en de eigen doelstellingen aan te geven: grote overlap; enige overlap; geen mening; weinig overlap; helemaal geen overlap.

9) Respondenten konden kiezen uit vijf categorieën om de mate van realisatie van de eigen doelstellingen aan te geven: veel (>50% van hun doelstellingen gerealiseerd); enigszins (25%-50%); geen mening; weinig (10%-25%); helemaal niet (<10%).

Kort samengevat wordt het verkrijgen van een meerwaarde voor de eigen primaire processen en het deelnemen aan het programma belemmerd door de volgende aspecten:

- beperkte tot geen ruimte om de eigen agenda, kennis en expertise een rol te laten spelen in de projecten;
- toegenomen complexiteit en kosten van acquisitie, uitvoering, administratie en beheer.

2.2.2 Nadelige ontwikkelingen bij het beurzenprogramma (NFP)

Bij het beurzenprogramma NFP lijkt minder sprake te zijn van factoren die structureel de realisatie van de meerwaarde aantasten. Het is eerder een kwestie van incidentele negatieve ontwikkelingen als gevolg van de uitwerking van sommige uitvoeringsmaatregelen. Het bestaan van de meerwaarde en de mogelijkheid die te realiseren blijven onverminderd gelden zolang men bursalen toegewezen krijgt.

Slechts twee hbo-instellingen (7% van de ondervraagde onderwijsinstellingen) ervaren geen meerwaarde van deelname aan dit programma. Het aantal bursalen dat via het NFP kan worden aangetrokken voor de diversiteit in de colleges was niet noemenswaardig.

In alle andere gevallen, inclusief de niet-onderwijsinstellingen (met een trainingsaanbod), bestaan geen twijfels over het bestaan, noch het behalen van een meerwaarde bij succesvolle deelname. In tabel 8 wordt dit geëxpliciteerd.

De volgende uitvoeringsmaatregelen die nadelig hebben uitgepakt voor de trainingsaanbieders worden genoemd:

- het vastleggen en/of bevriezen van de *tuition fees*;
- de selectiesystematiek die bij de invoering van NFP in 2011 werd geïntroduceerd. Sommigen duiden deze systematiek vanwege het gebrek aan transparantie aan met termen als 'black box' en 'loterij'. Deze nieuwe systematiek, in combinatie met de daling van het programmabudget met meer dan 30%, heeft negatieve gevolgen. Vooral worden de volgende ontwikkelingen genoemd als gevolg van deze combinatie: een onverwachte daling van het aantal toegekende bursalen, een bedreiging voor het voortbestaan van opleidingen en een bedreiging voor de continuïteit van sommige opleidingsaanbieders.
- veel bureaucratie voor weinig toegewezen bursalen.

Hierbij dient te worden opgemerkt dat het SOL-systeem onterecht wordt genoemd om de ervaren negatieve gevolgen te duiden. Deze gevolgen zijn te herleiden tot de volgende ontwikkelingen die zich voorgedaan hebben in de loop van de eerste helft van 2011:

- De invoer van een nieuw beleid van het ministerie van Buitenlandse over de toedelingsystematiek van beurzen. Door dit beleid werd de koppeling tussen het aantal toegekende beurzen en het aantal aanvragen losgelaten. Daarnaast kregen ambassades een deel van de invloed op de toekenning van beurzen, en opleidingsaanbieders krijgen geen inzicht in de scores van ambassades.
- Er werd circa 30% bezuinigd op het totale NFP-budget.

Deze ontwikkelingen zorgen voor de onzekerheid en mogelijk voor de terugloop van het aantal toegekende beurzen bij sommige onderzochte opleidingsaanbieders. De digitalisering van het proces zelf (SOL) heeft part noch deel aan deze situatie.

2.3 Belangstelling en randvoorwaarden voor deelname in toekomst

De belangrijkste vraag die in deze studie gesteld werd is of er belangstelling is vanuit het onderwijsveld om deel te (blijven) nemen aan programma's voor capaciteitsversterking van het postsecundaire onderwijs in de toekomst, en onder welke voorwaarden. De antwoorden laten een duidelijke scheidslijn zien tussen de interesse van de ondervraagde organisaties voor deelname aan een beurzenprogramma en aan een institutioneel programma.

2.3.1 Belangstelling voor programma's in toekomst

Het is nog niet bekend welke contouren de vernieuwing van de programma's zal aannemen. Onderzochte organisaties hebben hun standpunten gebaseerd op de praktijk en ervaringen met de oude en huidige programma's.

2.3.1.1 Beurzenprogramma

88% van de onderzochte onderwijsinstellingen geeft aan te zullen participeren in een toekomstige beurzenprogramma. Gesteld werd dat een beurzenprogramma zoals het NFP concreet is in termen van capaciteitsopbouw: het helpt mensen bij hun emancipatie, wat van belang is voor ontwikkeling. Bovendien sluit het goed aan bij de primaire processen van de onderwijsinstellingen. Er bestaat veel waardering voor de verrijkende effecten van het NFP voor het

onderwijs in Nederland – in het bijzonder de bijdrage aan de *international classroom*¹⁰⁾ en het internationale curriculum. Ook bij niet-onderwijsinstellingen met een trainingsaanbod is de interesse groot. Twee deelnemende organisaties willen participatie in het beurzenprogramma voortzetten en enkele nieuwe partijen hebben eveneens belangstelling getoond.

Voor alle geïnteresseerde opleidingsaanbieders zijn meer bursalen welkom. De belangstelling vanuit zowel de organisaties als de kandidaten voor een beurs is groot.

2.3.1.2 Institutioneel programma

Hogeronderwijsinstellingen

Er zijn vrijwel geen onderwijsinstellingen die onvoorwaardelijk interesse hebben om deel te nemen aan een institutioneel programma in de toekomst. Bij 90% van de bevroegde onderwijsinstellingen bestaat belangstelling mits aan een aantal voorwaarden is voldaan.

Tabel 8: Belangstelling onderzochte organisaties voor participatie in toekomstige capaciteitsversterking programma's

Type programma	Belangstelling voor deelname in toekomst		Geen belangstelling	Aantal organisaties
	zonder voorwaarde	met voorwaarde		
Beurzen	24 (73%)	5 (15%)	4 (12%)	33* (100%)
Institutioneel	6 (17%)	24 (67%)	6 (16%)	36 (100%)

*3 van de 36 ondervraagde organisaties betreffen niet-onderwijsinstellingen zonder enig trainingsaanbod

Slechts één hogeschool heeft bij monde van de voorzitter van het College van Bestuur aangegeven betrokken te zullen blijven bij een institutioneel programma, zolang het gevoel bestaat dat er een bijdrage wordt geleverd aan de ontwikkeling van een samenleving en van mensen. Ook hebben twee instellingen binnen de groep onderzochte IO-instellingen te kennen gegeven dat ze deel zullen nemen aan het programma in de toekomst. Deelname is voor deze IO-instellingen invulling geven aan hun missie.

Niet-onderwijsinstellingen

Bij de niet-onderwijsinstellingen worden aanbevelingen gedaan hoe deelname in de toekomst kan worden bevorderd. Deze voorwaarden zijn zakelijker van aard en verschillen daarmee van de condities zoals gesteld door de onderwijsinstellingen.

2.3.2 Voorwaarden voor toekomstige deelname

2.3.2.1 Beurzenprogramma

Weinig ondervraagde organisaties hebben voorwaarden gesteld voor hun deelname aan een toekomstig beurzenprogramma. De genoemde voorwaarden hebben betrekking op de toelatingeisen voor deelname en de mogelijkheid om ook kandidaten op bachelorniveau te kunnen opleiden. Er zijn aanbevelingen gedaan voor hoe het huidige NFP effectiever, efficiënter en interessanter kan worden voor Nederlandse opleidingsaanbieders. Hoofdstuk 2.4.1 gaat in op deze aanbevelingen.

2.3.2.2 Institutionele programma

Zoals genoemd maakt een grote groep onderzochte organisaties deelname aan een toekomstig institutioneel programma afhankelijk van hoe het programma er uiteindelijk uit komt te zien. Ze stellen hierbij – grotendeels gebaseerd op de situatie binnen de eigen organisatie en ontwikkelingen in de externe omgeving – een aantal voorwaarden waaronder deelname mogelijk is. Deze voorwaarden houden verband met hoe het programma wordt ingericht, op drie verschillende vlakken: de inhoud, het proces en de administratie. Hieronder wordt achtereenvolgens voor elk van deze vlakken uitgelegd hoe ze idealiter worden ingezet voor hogeronderwijsinstellingen en niet-onderwijsinstellingen.

10) De international classroom wordt omschreven als een onderwijsvorm waarin studenten van verschillende culturen met elkaar samenwerken. De kern van de internationalisering ligt in het leerplan: studenten worden voorbereid op een loopbaan in een internationale context.

De inhoud: doelstellingen en thema's moeten passend zijn

Hogeronderwijsinstellingen

Voor de onderwijsinstellingen is de inhoud passend wanneer:

- er een duidelijke link is tussen het programma en het primaire proces (onderwijs en onderzoek) van de instelling. Deelname dient aantoonbaar iets op te brengen voor het primaire proces;
- er een koppeling mogelijk is tussen het programma en de internationaliseringsdoelstellingen van de instellingen. Deelname kan namelijk niet meer los gezien worden van de focus die veel instellingen momenteel proberen aan te brengen in hun profiel. Onderwerpen/projecten, en ook partners waarvoor belangstelling bestaat, moeten nauw aansluiten bij deze profilering;
- er sprake is van een academische samenwerkingsverband met mutual benefits op de terreinen van onderzoek en onderwijs. Hierin zien instellingen zichzelf liever als samenwerkingspartners dan als dienstverleners.

Hierbij dient te worden opgemerkt dat bijdragen aan capaciteitsopbouw in partnerlanden door sommige respondenten niet wordt gezien als een kerntaak van de instellingen. Het leveren van alleen technische assistentie wordt in die context niet altijd als passend ervaren.

Niet-onderwijsinstellingen

Voor de niet-onderwijsinstellingen daarentegen, is de inhoud passend wanneer:

- beroep wordt gedaan op hun expertise op de terreinen waarop ze toegevoegde waarde kunnen leveren;
- er geen sprake is van academische samenwerking;
- de focus uitsluitend ligt op het opbouwen van de capaciteit van ontvangende organisaties in het Zuiden.

De niet-onderwijsinstellingen pleiten er juist voor meer technische assistentie te leveren.

Het proces: de operationalisering moet evenwichtig zijn

Een toekomstig programma zou meer betrokkenheid van Nederlandse organisaties bij de verschillende stadia in de uitvoering moeten bewerkstelligen. Bijna alle onderzochte onderwijsinstellingen stellen een dergelijke grotere betrokkenheid in elk geval bij de articulatiefase zeer op prijs.

De huidige praktijk in de lopende programma's (sinds 2002), waarbij niet de Nederlandse onderwijsinstellingen maar de aanvragende partijen in het Zuiden met ondersteuning van de Nuffic voor de articulatie van projecten zorgen, wordt als minder effectief ervaren. Betrokkenheid van de Nederlandse onderwijsinstellingen in een vroeg stadium zal volgens de geïnterviewden leiden tot een betere kwaliteit van de projectvoorstellen. Omdat de flexibiliteit na het vaststellen van de projectvoorstellen gering is, is het van belang dat in de articulatiefase een goede probleemanalyse zo veel mogelijk wordt gegarandeerd, en dat de in deze fase gemaakte aannames zo realistisch mogelijk zijn. Hiervoor is betrokkenheid van de onderwijsinstellingen in deze fase noodzakelijk, aldus de geïnterviewden. Een dergelijke gezamenlijke aanpak zal in de toekomst voorkomen dat de Nederlandse organisaties onnodig geconfronteerd worden met noodzakelijk 'reparatiewerk' tijdens de uitvoering van projecten. Betrokkenheid in een vroeg stadium in de articulatiefase is nodig om te zorgen voor een kwalitatieve impuls en meer effectiviteit en efficiency in de uitvoering van het programma.

De financiële implicaties van de deelname vormen het andere aspect waar naar beter evenwicht moet worden gezocht. Alle onderzochte organisaties pleiten voor een kostendeekkende participatie. Dit omvat alle onderdelen van de deelname: de acquisitie, de uitvoering en het beheer. Specifiek is het volgende van belang voor achtereenvolgens hogeronderwijsinstellingen en niet-onderwijsinstellingen:

Hogeronderwijsinstellingen

Voor de onderwijsinstellingen hoeft deelname geen financiële winst op te leveren. De financiële compensatie moet evenwel redelijk zijn ten opzichte van de geleverde inspanning, met name wat betreft de tijdinvestering. Voor deze groep geldt – Hanzehogeschool Groningen¹¹⁾ is hierbij de enige uitzondering – dat de subsidiëring van de deelname uit eigen middelen zeer minimaal is of wordt, of zelfs helemaal niet meer mogelijk is.

Niet-onderwijsinstellingen

Voor de niet-onderwijsinstellingen is de kostendeekkendheid van essentieel belang. De financiële inrichting van het programma (tarieven, marges op de experts, omvang van de projectbudgetten, etc.) moet uitnodigen tot deelname. Het moet competitief zijn ten opzichte van gelijksoortige programma's. Het moet vooral mogelijk zijn om de investeringen terug te verdienen, en zo mogelijk om winst te maken. Deze marktpartijen geven de voorkeur aan het toepassen van hun eigen inverdienmodel/businessmodel.

11) Hanzehogeschool Groningen heeft aangegeven geen bezuiniging te zullen boeken op de OS-activiteiten. Er wordt een beleidsplan ontwikkelingssamenwerking 2012-2015 ontwikkeld.

De administratie: deze moet *lean and mean*

Binnen het deelnemersveld is behoefte aan een programma met een eenvoudige beheersystematiek. Men onderschrijft de noodzaak van een gedegen verantwoording maar is tegelijkertijd van mening dat deze op een minder gecompliceerde wijze kan worden bereikt. Het is een gedeeld standpunt dat de administratie van het huidige programma te bureaucratisch is en te veel van de instellingen vraagt. Er is sprake van toenemende administratieve lasten voor projectuitvoerders. Een vermindering van die administratieve werklast, met behoud van de transparantie, is een absolute voorwaarde voor de onderwijsinstellingen om in de toekomst als penvoerder in een project op te treden. Zoals een van de respondenten het stelde: 'Een onderwijsinstelling is geen administratiekantoor en een docent is geen administrateur.' Ook wijzen niet-onderwijsinstellingen op de toenemende tijd die verloren gaat aan het vervullen van de administratieve verplichtingen. De tijd die daarin wordt geïnvesteerd gaat ten koste van de tijdinzet voor effectieve projectuitvoering. Het is nodig dat het evenwicht tussen de noodzakelijke verantwoording enerzijds, en de administratieve lasten anderzijds, opnieuw wordt bekeken.

Een nieuw programma kan op belangstelling van het veld rekenen als er sprake is van minder bureaucratie en flexibiliteit in de aanpak wordt bevorderd. Hierbij is het evenzeer van belang dat de beheerder van het programma een toegankelijke, flexibele, en meedenkende rol kan vervullen.

2.4 Aanbevelingen voor vernieuwing

Het merendeel van de onderzochte organisaties onderschrijft de doelstellingen van de programma's voor capaciteitsversterking van het postsecundaire onderwijs. De aanbevelingen die zij ter vernieuwing voorleggen staan in paragraaf 2.4.1 (Beurzenprogramma) en 2.4.2 (Institutionele programma's) hieronder.

2.4.1 Beurzenprogramma

Het is bekend dat het aantal beschikbare beurzen niet in verhouding staat tot de vraag. Een structurele aanpak van deze situatie door meer financiële middelen beschikbaar te stellen komt de belangstelling bij zowel kandidaten als opleidingsaanbieders ten goede. Vanuit het perspectief van de ondervraagde Nederlandse trainingsaanbieders kunnen de volgende verbeteringen in de uitvoering het NFP daarnaast effectiever, efficiënter en aantrekkelijker maken:

- **Huidige selectiesystematiek:** neem de ervaren euvels in de selectiesystematiek zoals gehanteerd in het kader van het gewijzigde beleid door Buitenlandse Zaken en verwerkt in het SOL-systeem, weg. Het is essentieel dat het toekennen van beurzen, gebruikmakend van SOL, een evenwichtig proces wordt waarvan de uitkomsten in verhouding staan tot de geleverde inspanning en de verwachtingen van de instellingen.
- **NFP Course List:** maak de NFP Course List flexibel. Het huidige systeem van aanmelding op de NFP Course List is rigide en beperkend. De huidige NFP Course List groeit. Bestaande cursussen moeten snel kunnen worden aangepast om in te kunnen spelen op de steeds veranderende vraag uit de markt. Daarnaast moeten innovatieve maar zeer kleine en/of beginnende trainingsaanbieders de kans krijgen zichzelf te bewijzen. De lijst moet bovendien toegankelijk zijn voor bacheloropleidingen. Het blijft essentieel dat de selectiecriteria helder en transparant zijn.
- **Coproductie:** maak coproductie mogelijk. Nederlandse opleidingsaanbieders willen door henzelf opgebouwde netwerken kunnen inzetten om de training van de bursalen zo effectief en efficiënt mogelijk te laten verlopen. Een geschikte partner in het land of de regio binnen dergelijke netwerken zou bijvoorbeeld de training kunnen verzorgen, terwijl de Nederlandse aanbieder de kwaliteitsbewaking voor haar rekening neemt.
- **Cofinanciering:** sta cofinanciering van beurzen toe. Combinatie met andere beurzenprogramma's of eigen middelen zal voor een multiplier effect zorgen. Meer mensen kunnen hiermee worden geholpen. Bovendien wordt het bereik van het programma dan veel groter.
- **Screening op inkomen:** voer een screening van kandidaten uit op inkomen. Dit draagt bij aan de toekenning van beurzen aan rechtmatige kandidaten.
- **Tarieven:** herzie de tarieven. Menige opleidingsaanbieder wil de mogelijkheid benutten om het volledige studiegeld (in verband met de invoering van de nieuwe regeling voor niet- EU/EER-studenten) te vragen in plaats van de huidige tarieven die zijn afgesproken binnen NFP.

2.4.2 Institutionele programma's

Deelnemers aan de studie deden de volgende aanbevelingen ter vernieuwing van de institutionele programma's.

- **Eenzelfde programma, meerdere modaliteiten:** introduceer modaliteiten in de programma's. Geïnterviewden geven aan een uniek programma te willen behouden. Maar ze willen daarbinnen wel verschillende modaliteiten. Hierdoor kan effectiever worden omgegaan met grote verschillen in behoeftes, kennis, expertise, ervaring, interesses en ambities in het deelnemersveld, zowel in Nederland als in het Zuiden. Daarnaast spelen in het Nederlandse deelnemersveld de verschillen tussen onderwijsinstellingen en niet-onderwijsinstellingen (met name de advies- en consultancybureaus) en tussen wo- en hbo-instellingen.

Met behoud van de kerndoelstelling van het programma capaciteitsopbouw in het Zuiden kan die capaciteit worden opgebouwd met gebruik van de volgende modaliteiten¹²⁾:

- projecten waarbij de Nederlandse inbreng een zuiver dienstverlenend karakter heeft (uitgebreide technische assistentie);
  - projecten waar dienstverlening plaatsvindt met mogelijkheden voor verbinding met de onderwijs- en onderzoeksprocessen van de Nederlandse onderwijsinstellingen;
  - projecten waar sprake is van partnerschap in een langdurig academisch samenwerkingsverband (weinig tot geen technische assistentie).
- **Meer variatie in de sectoren en thema's:** breid het aantal sectoren en thema's uit waarop het nieuwe programma wordt ingezet. De huidige beperking van de sectoren en thema's binnen NICHE sluit veel geïnteresseerde Nederlandse organisaties uit. Bovendien doet het geen recht aan de omvangrijke vraag uit het Zuiden. Een diversificatie van de sectoren en thema's maakt de betrokkenheid van diverse Nederlandse uitvoerders mogelijk. Idealiter zou een nieuw programma projecten mogelijk moeten maken op andere terreinen dan de huidige prioritaire sectoren en thema's van het vigerende ontwikkelingssamenwerkingbeleid. Er zou bijvoorbeeld ingezet kunnen worden op de negen topsectoren zoals gedefinieerd door het huidige kabinet. Dat biedt meer mogelijkheden voor onderwijsinstellingen. Daarnaast zijn veel hbo-instellingen van mening dat breed ingezet moet worden op TVET in het nieuwe programma. De hele TVET-infrastructuur zou in aanmerking moeten komen voor ondersteuning via het nieuwe programma, waarbij de voorkeur uitgaat naar een systeembenadering die verder gaat dan alleen projecten op het gebied van landbouw en water (zoals dat nu het geval is).
  - **Partnerschap/samenwerking als doel:** maak langetermijnsamenwerking tot een doelstelling van het programma. Capaciteitsopbouw is een langdurig proces. Voor het opbouwen van capaciteit is het van belang dat uitvoerders een partnerschap kunnen aangaan voor een periode langer dan de huidige toegestane maximale duur van vier jaar. Het nieuwe programma zou deze uitbreiding mogelijk moeten maken. De focus op capaciteitsopbouw van de partner in het Zuiden zou hier goed mee gediend zijn. En tegelijkertijd levert structurele samenwerking veel op voor de Nederlandse instellingen.
  - **Studentenparticipatie:** maak participatie van studenten in het programma mogelijk. In Nederland heeft het zogenoemde 'cocreatiemodel' binnen de hbo-sector bijgedragen aan een vooruitgang van instellingen. In dit model werken studenten, docenten en bedrijven nauw samen in de ontwikkeling van kennis en innovatie. Dit model waarin studenten een belangrijke plek innemen is ook goed inzetbaar voor de capaciteitsopbouwende activiteiten in de projecten. Studenten (uit Zuidelijke organisaties en uit Nederland) leveren nuttige en zinvolle bijdragen door mee te werken aan onderzoek of zelf (leer)onderzoek te doen. Koppeling van stagiaires aan studenten van de lokale instellingen is vaak zinvol en vruchtbaar voor beide partijen. Het introduceren van het hbo cocreatiemodel komt ten goede zowel aan de primaire processen van de betrokken Zuidelijke onderwijsorganisatie en dat van de Nederlandse instelling.
Participatie van de studenten kan bijvoorbeeld worden gefaciliteerd door een programma zoals het Tinbergen Scholarships Programme (TSP) nieuw leven in te blazen.
  - **Bedrijfsleven:** betrek het bedrijfsleven in het programma. Dit is zowel van toepassing op het bedrijfsleven uit Nederland als die uit het Zuiden. De betrokkenheid van bedrijven moet zich niet beperken tot de commerciële sector maar moet worden verbreed naar andere sectoren, zoals de juridische en sociale sector. Dit draagt bij aan de expertise verbreding, innovatie en werkgelegenheid.
  - **Regionale projecten:** creëer ruimte voor grensoverschrijdende projecten. Soms is een collectieve aanpak nodig om sommige uitdagingen succesvol het hoofd te kunnen bieden. Dit kan inhouden dat een project gezamenlijk moet worden uitgevoerd door meerdere landen in een regio. Een dergelijk regionaal project kan een uitstekend instrument zijn om ook een Zuid-Zuidsamenwerking tot stand te brengen.
  - **Ketenbenadering:** introduceer een ketenbenadering in de ontvangende landen. Voor een effectieve aanpak van een problematiek is het vaak nodig dat er op verschillende niveaus en/of onderdelen wordt geïntervenieerd. Ondersteuning van meerdere partijen tegelijk in een bepaalde keten draagt hieraan bij. Dit betekent dat projecten breder moeten worden opgezet omdat zij zich op verschillende soorten partijen in een keten richten, inclusief mogelijk ook niet-onderwijsgerelateerde partijen.

12) Deze drie modaliteiten werden eerder genoemd in een brief van de VSNU (ref: VNSU 11/0078 d.d. 21 februari 2011) aan de Staatssecretaris van Buitenlandse Zaken, de heer dr. H.P.M. Knapen.

3. Discussie

In dit hoofdstuk worden een paar van de bevindingen en aanbevelingen nader bekeken met het oog op implicaties voor een nieuw te ontwikkelen programma.

Ontwikkelingssamenwerking binnen het onderwijsveld

Zoals blijkt is ontwikkelingssamenwerking geen speerpunt meer in het beleid van veel onderwijsinstellingen.

Tegelijkertijd is er sprake van een groeiend enthousiasme van studenten voor OS. Bovendien leidt de alom aanwezige globalisering ertoe dat mondiale kwesties alleen in samenwerkingsverband kunnen worden beslecht. Dit bewustzijn leidt bij de instellingen tot het voeren van actief beleid gericht op internationalisering.

De ontwikkelingen hebben ertoe geleid dat internationalisering dagelijkse praktijk is geworden binnen het Nederlandse hoger onderwijs waarbij, afhankelijk van de eigen behoeftes en mogelijkheden, de instellingen eigen keuzes en prioriteiten hebben gesteld. Deelname aan de capaciteitsversterking programma's voor het postsecundaire onderwijs is een van die vormen. Capaciteitsopbouw in het Zuiden is hierbij niet het enige motief voor participatie.

De samenwerking dient de eigen onderwijs- en onderzoeksprocessen te ondersteunen. Dit motief is leidend geworden. Zo benadrukt Walenkamp in *Weer een illusie rijker* dat "eigenbelang geen vies woord meer is. Het wordt zelfs als positief aangemerkt dat partners, ieder voor zich, naast complementaire hulpbronnen (Beerkens, 2004), ook hun eigen wensen en behoeften inbrengen". Verschillende internationaliseringsagenda's van vele instellingen zijn vanuit deze optiek tot stand gekomen.

Bij het ontwerp van een nieuw institutioneel programma is het volgende uitgangspunt van groot belang voor het Nederlandse hogeronderwijsveld: het leveren van een effectieve bijdrage door de Nederlandse onderwijsinstellingen aan het oplossen van maatschappelijke uitdagingen in het Zuiden moet hand in hand gaan met een verbinding met de behoeftes van deze instellingen. Het onverholven enthousiasme voor het NFP is grotendeels het gevolg van de aanwezigheid van deze combinatie in dit programma.

Bovenstaande leidt tot de vraag of het mogelijk is een nieuw institutioneel programma vorm te geven dat recht doet aan de belangen en wensen van alle betrokkenen, te weten: de financier, de Nederlandse uitvoerders en de ontvangende partijen in zuidelijke landen. Het lijkt erop dat dit mogelijk is. Een nieuwe definitie van de verschillende vormen van capaciteitsopbouw waarop het programma zich moet gaan richten kan daarbij helpen. Hierbij zijn de volgende overwegingen van belang:

1. **Passende modaliteiten:** verschillende modaliteiten zouden kunnen worden onderkend waarbij het belangrijk is rekenschap te geven aan de dynamiek in de partnerlanden zelf, waar steeds meer capaciteit beschikbaar komt. Dit betekent dat de verbinding belangrijker wordt dan de kennistransfer alleen.
2. **Inzicht in veranderende behoeftes:** steeds meer partijen in het Zuiden richten zich nu op hoe een netwerk opgebouwd of uitgebreid kan worden, en hoe men daarbinnen effectief kan blijven functioneren.
3. **De digitale revolutie en invloed van technologie:** er zijn veel mogelijkheden om nieuwere werkvormen en technieken toe te passen. Ook zou het gebruikmaken van bijvoorbeeld opensourcesoftware kunnen worden overwogen.
4. **De ontwikkelingen in het onderwijsveld:** internationaal aansluiting vinden vanuit de eigen prioriteiten is nu de kern van de internationaliseringsagenda's van hogeronderwijsinstellingen. Het type partners waarmee samengewerkt wordt en de onderwerpen worden zorgvuldig gekozen. Er zijn nu bijvoorbeeld academische instellingen die in de internationaliseringstrategie de term 'internationale strategische samenwerking' hanteren in plaats van 'strategische internationale samenwerking'. Men wil hiermee het streven benadrukken alleen met partijen te willen samenwerken die aantoonbaar bijdragen aan de kwaliteit van het eigen onderwijs en onderzoek en aan de internationale reputatie van de instelling. Dit is een gegeven om rekening mee te houden.

Uitbreiding van de sectoren/thema's

Onderwijs is in het huidige beleid geen prioritair thema meer maar een posterioriteit. Onderwijsontwikkeling is geen primaire doelstelling meer. Als dit gebeurt moet het duidelijk ten dienste zijn aan de uitvoering van de nieuwe beleidsprioriteiten. Een zekere beperking van het aantal deelnemers als gevolg van de gekozen thema's is momenteel waarneembaar in de huidige programma's. De vigerende beleidsprioriteiten sluiten participatie van een aantal Nederlandse partijen (en partijen in het Zuiden) uit vanwege de verbinding met de inhoudelijke thema's. Dit zou aanleiding kunnen zijn de huidige beperking van de sectoren/thema's te heroverwegen.

Het topsectorenbeleid biedt de mogelijkheid om zonder de thematische focus volledig los te laten een uitbreiding te realiseren. Dit zou de belangstelling en inzetbaarheid van meer Nederlandse organisaties kunnen vergroten en het aantal deelnemers in het Zuiden kunnen verhogen.

Meer betrokkenheid van Nederlandse uitvoerders

Betrokkenheid in de identificatiefase en in elk geval bij de articulatiefase zou volgens veel geïnterviewden een kwaliteitsimpuls voor de projecten teweegbrengen. Deze betrokkenheid in een vroeg stadium is in strijd met de basisprincipes voor een aanbesteding. Voor het behoud van een level playing field kunnen potentiële uitvoerders geen partij zijn. Dat zou moeten gelden – als het programma bestaat uit de modaliteiten zoals eerder beschreven bij hoofdstuk 2.4.2 – voor de twee modaliteiten waar technische assistentie nodig is. Een versimpeling van de tenderprocedures, zoals gesuggereerd door sommige geïnterviewden, kan worden overwogen. Dat kan bijvoorbeeld inhouden dat er gewerkt wordt met Letter Of Intent in eerste aanleg, later gevolgd door een uitwerking na de eerste selectie, of dat het open call-model van de EU wordt geïntroduceerd.

Conclusie

In het algemeen waren en zijn Nederlandse organisaties er voorstander van dat ondersteuning via beurzenprogramma's en institutionele programma's in het postsecundaire onderwijs aan ontwikkelingslanden geboden wordt. Hun eigen rol daarin is afhankelijk van per organisatie variërende condities.

Deelname aan de programma's voor capaciteitsversterking van het postsecundaire onderwijs levert een meerwaarde op voor Nederlandse organisaties. Naast de bijdrage aan de emancipatie van individuen en aan de vooruitgang van de ontvangende organisaties en landen biedt participatie de mogelijkheid om de eigen organisatiedoelstellingen mede te realiseren. Het huidige systeem kan op dit punt echter nog aanzienlijk worden verbeterd. Dit geldt vooral voor de onderwijsinstellingen bij hun deelname aan de institutionele programma's NPT en NICHE, die beperkte meerwaarde oplevert voor het eigen onderwijs en onderzoek. Voor het huidige beurzenprogramma NFP kan nog voldoende meerwaarde worden behaald voor de instellingen.

Er is interesse bij Nederlandse organisaties om te participeren in nieuwe programma's voor capaciteitsversterking van het postsecundaire onderwijs in de toekomst. Er zijn echter verschillende opvattingen over mogelijke deelname aan de programma's in de toekomst, afhankelijk van het type programma. Veel organisaties nemen graag deel aan een nieuw beurzenprogramma. Een aantal verbeteringen in de uitvoering van het beurzenprogramma zou participatie voor opleidingsaanbieders nog interessanter maken. Er is ook belangstelling om te participeren in een nieuw institutioneel programma, mits aan een aantal randvoorwaarden is voldaan. De voorwaarden hebben betrekking op de inhoud, het proces en de administratie van het programma:

- De doelstellingen van het programma en de thematische en regionale focus moeten passend zijn. Met name is het voor de onderwijsinstellingen essentieel dat er een duidelijke relatie ligt tussen het programma, de projecten en het eigen primaire proces.
- De operationalisering moet evenwichtig zijn. Nederlandse organisaties willen een grotere rol kunnen spelen in het programma en de projecten, in het bijzonder tijdens de articulatiefase. Ook moet deelname aan het programma kostdekkend zijn.
- Er is behoefte aan een eenvoudiger beheersystematiek.

De onderwijsinstellingen maken hun deelname aan een nieuw institutioneel programma afhankelijk van de mate waarin zij hun eigen organisatiedoelstellingen in het programma tot hun recht kunnen laten komen. Hoewel het primaat van de focus op de capaciteitsopbouw van de partijen in het Zuiden wordt onderschreven, is het noodzakelijk dat een verband kan worden gelegd tussen de programma's en de eigen onderwijs -en onderzoeksbelangen. Een nieuw institutioneel programma zou daarom zodanig moeten worden ontworpen dat het de belangen van het Zuiden centraal stelt en tegelijk rekening houdt met de behoeftes van deelnemende Nederlandse organisaties.

Het opvolgen van de volgende aanbevelingen vergroot de effectiviteit en efficiëntie, maar ook de aantrekkelijkheid van de programma's van capaciteitsversterking van het postsecundaire onderwijs

Het beurzenprogramma:

- neem de ervaren euvels in de selectiesystematiek zoals gehanteerd in het kader van het nieuwe beleid van het ministerie van Buitenlandse Zaken en geïnstrumenteerd in SOL, weg;
- bevorder coproductie door gebruik te maken van eigen netwerken;
- sta cofinanciering van beurzen toe;
- herzie de tarieven (in verband met de invoering van de nieuwe regeling voor niet-EU/EER-studenten);
- maak de NFP Course List flexibel;
- screen kandidaten op inkomen.

Het institutionele programma:

- creëer meerdere modaliteiten;
- breng meer variatie in thema's en sectoren aan;
- neem langdurige samenwerking/partnerschap op als doel;
- sta studentenparticipatie toe en steun deze participatie actief door bijvoorbeeld TSP nieuw leven in te blazen;
- betrek het bedrijfsleven;
- stimuleer regionale projecten;
- introduceer ketenbenadering.

Bijlagen

Bijlage 1: Lijst van instellingen en respondenten

Naam instellingen	Naam respondent	Functie respondent
I Delft University of Technology (TUD)		
	1 Prof. Karel Ch.A.M. Luyben	Rector Magnificus
	2 Bert Geers	Project Manager/CICAT
	3 Joost Groot Kormeling	Programme Manager/Faculteit TBM
	4 Michiel Ytsma	Beleidsmedewerker/Valorisatiecentrum
	5 Marjan Kreijns	Project Manager
	6 Veronique van der Varst	Assistant/CICAT
II Open Universiteit (OU)		
	1 Jos Rikers	Beleidsmedewerker
III Radboud Universiteit (RU)		
	1 Paula Haarhuis	Program Officer; Beleidsmedewerker
IV Rijksuniversiteit Groningen(RUG)		
	1 Prof. Inge Hutter	Decaan Faculteit Ruimtelijke wetenschappen; Hoogleraar Demografie
	2 Prof. John Nerbonne	Hoogleraar alfa-informatica
	3 Dr. Frans Rutten	Associate Dean International Affairs
	4 Pieter Boele van Hensbroek	Research coördinator/GSG; Universitair Hoofddocent
	5 Wiebe Zijlstra	Programma Manager
	6 Madeleine Gardeur-Veltman	International Affairs Advisor to the Board
V Twente University (TU)		
	2 Mark Noort	Head Marketing & Project Services/ITC
	3 Ir. Fred Paats	Head Education/ITC
	4 Dr. Paul van Dijk	Head Research/ITC
	5 Dr. Vin Morar, TSM	Lecturer; International Projects Specialist/TSM
VI Universiteit Leiden (UL)		
	1 Dr. Eric Beerkens	Senior beleidsmedewerker
VII Universiteit Maastricht (UM)		
	1 Prof. A. P. Van Veen	Dean Internationalization of Education; Professor of Economics of International Education
	2 Han Aarts	Director/MUNDO
	3 Heinz Greijn	Project Manager/MUNDO
	4 Annechien Deelman	Project Manager/MUNDO
	5 Mike Robertson	Project Manager/SHE
VIII Universiteit Utrecht (UU)		
	1 Caspar de Bok	Senior Policy Advisor (Internationalisation)
	2 Dr. Paul van Lindert	Associate Professor International Development Studies
	3 Jeroen van Pelt	Policy Advisor/ Faculty of Geosciences
	4 Michiel van de Kasteelen	Advisor on International Affairs/ Faculty of Law Economics and Governance
	5 Hellen van der Maazen	Operations Officer/Faculty Veterinary Medicine

IX Vrije Universiteit Amsterdam (VUA)

1	Kees Kouwenaar	Programme Manager Internationalisering
2	Tineke Melis	Interim Director/CIS
3	Kees Smit	Deputy Director/CIS
4	Henk van den Heuvel	Senior Advisor Higher Education management & organisation
5	Dr. C. Teelken	University Lecturer
6	Prof. Masurel	Hoogleraar Duurzaam Ondernemen; Directeur/Amsterdam Center for Entrepreneurship aan de Vrije Universiteit (ACE/VU)

X Wageningen University (WUR)

1	Wouter Hijweege	Deputy Director/CDI
2	Pieter Windmeijer	Project Manager/CDI
3	Erik Frederiks	Liaison Officer Nuffic/CDI
4	Gearstje Oosterhof	Opleidingsdirecteur/VHL
5	Petra Loomans	Liaison Officer Nuffic/VHL
6	Willibrord Verheggen	Manager International Projects/VHL
7	Ben Schulte	Beleidsmedewerker Internationalisering/VHL
8	Koos Kingma	Docent en coördinator Master programme; Project coördinator/VHL
9	Bert Bruins	Teacher; Study Advisor; Project Manager/WI
10	Bert Boerrigter	Policy Advisor/WI

IO-instellingen**I Institute of Social Studies (ISS)**

1	Prof. Dr. M. Salih	Vice Rector
2	Dr. Johan van Dijk	Director/ORPAS
3	David Wubs	Deputy Head/ORPAS

II ITC (nu Faculty of Geo-Information Science and Earth Observation)/ Universiteit Twente

(zie Universiteit Twente)

III Maastricht School of Management (MSM)

1	Prof. Dr. Peter P. de Gijsel	Dean Director; Professor of Economics
2	Dr. Meinhard Gans	Director Projects
3	Prof. Aad van Mourik	Professor of Economics; Academic Coordinator MBA Programs
4	Dr. Rita van Deuren	Assistant Professor; Academic Coordinator MSM Executive Programs
5	Helmy J.L. Koolen	Senior Manager Outreach Education Operations

IV UNESCO-IHE

1	Erwin Ploeger	Head of the Education Bureau
2	Gaetano Casale	Project and Acquisition Officer
3	Dr. Erik de Ruyter van Steveninck	Head/Department of Water Science Engineering

Hogescholen

I Amsterdamse Hogeschool voor de Kunsten		
1	Hester Dibbits	Lector; Course Director Master programme/Reindwardt Akademie
2	Wilma Wesselink	Course coördinator; Secretary Master programma/Reindwardt Akademie
3	Riemer Knoop	Lector/Reindwardt Akademie
4	Teus Eenkhoorn	Directeur/Reinwardt Akademie
II Avans Hogeschool		
1	Maya van den Heuvel	Stafdirecteur; Adviseur College van Bestuur
2	Peter van der Bragt	Senior Beleidsadviseur Internationalisering
III Christelijke Agrarische Hogeschool Dronten		
1	Wim van Staveren	Manager International
IV Fontys Hogescholen		
1	Klaartje van Genugten	Hoofd International Office
2	Ger van Zantvoort	Senior Consultant
V Hanzehogeschool Groningen		
1	Drs H. Pijlman	Voorzitter College van Bestuur
2	Willem Benjaminse	Manager International Projects
3	Linda de Maat	Programma Manager
4	Nico Barning	Projectleider International Projects
VI Hogeschool van Arnhem en Nijmegen (HAN)		
1	Jan Pouwels	Hoofd International Office
2	Bert Bartels	Beleidsmedewerker
VII Hogeschool HAS Den Bosch (HAS)		
1	Esther Mauriks	Beleidsadviseur Internationalisering
2	Gemma Hermes	Beleidsadviseur Internationalisering
VIII Hogeschool Leiden		
1	Annemiek Ravenhorst	Coördinator internationale projecten
2	Piet-Hein van der Ploeg	Projectleider internationale projecten
IX Hogeschool Rotterdam (HRO)		
1	Heleen Harms-Tijssen	Course Director; Account manager IO beleid
X Hogeschool van Amsterdam (HvA)		
1	Eric Tigchelaar	Course director European MSc in Occupational Therapy
2	Margriet van der Zanden	International Coördinator domein gezondheid; Beleidsmedewerker
XI Hogeschool voor de Kunsten Utrecht (HKU)		
1	Marjanne Paardekooper	Portefeuillehouder Internationale Zaken
2	Jan IJzermans	Lector
XII NHTV		
1	Marlie van Dun	Director International Affairs
2	Jos van der Sterren	Course Director International Tourism Management Studies
XIII Saxion Hogescholen		
1	Chris van den Borne	Hoofd International Office
2	Siep Littooi	Manager Office International Projects
XIV Stenden Hogeschool		
1	Dr. Robert Coelen	Directeur Internationaal

Niet-onderwijsstellingen

I CILC		
	1 Marja Lenssen	Senior Project Manager
	2 Adeline Tibakweitira	Project Coördinator
II CINOP		
	1 Tom Visser	Manager CINOP Global
	2 Hans Maltha	Senior Programma Manager
III Context international cooperation		
	1 Dr. Fons van der Velden	Directeur
	2 Anne-Marie Schreven	Senior Consultant
IV Euroconsult Mott MacDonald (BMB)		
	1 Addie van Ommering	Project Manager
	2 Elliot Taylor	Project Manager
	3 Caroline Bakker	Project Manager
	4 Marcel van Ooijen	Project Controller
V Foundation Road Safety for all		
	1 Dr.Hans Godthelp	Partner
VI INNOVAM		
	1 Ernst Gleijm	Commercieel Directeur
VII Koninklijk Instituut voor de Tropen (KIT)		
	1 Prisca Zwanikken	Area Leader Education
VIII MDF		
	1 Herman Snelder	Directeur

Overige organisaties

Afrika Studiecentrum	Prof. T. Dietz	Director
HBO-raad	Emiel de Groot	Beleidsmedewerker
Ministerie van Buitenlandse Zaken (DSO)	Mieke Vogels	Beleidsmedewerker
PIE	Maarleen van der Kooij	Secretaris
VSNU	Selma van Halder	Beleidsmedewerker

Bijlage 2: Documentatie

- Advies Commissie Toekomstbestendigheid Hoger Onderwijs Stelsel, 2010: Differentiëren in drievoud, [http://www.nvao.net/page/downloads/Rapport_Differentiëren_in_drievoud_commissie-Veerman.pdf](http://www.nvao.net/page/downloads/Rapport_Differenti%C3%A9ren_in_drievoud_commissie-Veerman.pdf), geraadpleegd op 19 december 2011.
- De Nederlandse Grondwet, (z.d.): Onderwijs in ontwikkelingssamenwerking, <http://www.denederlandsegrondwet.nl/9353000/1/j9vvihlf299q0sr/vhtlnaeq2xol>, geraadpleegd op 24 januari 2012.
- Dr. J. A. Verweij, Ir. E. Gerritsen, Drs. P.P. Hoetink, mei 2011: Rankings en positionering 3TU's, http://www.3tu.nl/uploads/media/Rankings_en_3TU.pdf, geraadpleegd op 17 januari 2012.
- Dr. J. H.C. Walenkamp, 2009: Weer een illusie armer, (intreerede Jos Walenkamp als lector Internationale Samenwerking aan de Haagse Hogeschool).
- Europa nu (z.d.): Brief ministers met kabinetsstandpunt over het rapport Interdepartementaal Beleidsonderzoek Internationaal Onderwijs - Interdepartementaal beleidsonderzoek: Internationaal Onderwijs, http://www.europa-nu.nl/id/vi3ahhwditz6/brief_ministers_met_kabinetsstandpunt, geraadpleegd op 24 juni 2012.
- Gerard Thys, 2005: Kleine luyden in ontwikkeling.
- Han van der Horst, 2005: North-South higher education cooperation-Ownership in the Netherlands.
- Nuffic, (z.d.): NFP Jaarverslagen 2003/04/05/06/07/08/09/10.
- Nuffic, 2004: HOB Programme data.
- Nuffic, 2004: MHO Programme data.
- Nuffic, 2004: SPP Programme data.
- OECD, 2011: Education at Glance 2011, <http://www.oecd.org/dataoecd/61/2/48631582.pdf>, geraadpleegd op 10 januari 2012.
- PIE, (z.d.): De betrokkenheid van het Nederlandse Hogeronderwijsinstellingen bij de ontwikkelingssamenwerking op het gebied van het hoger onderwijs en onderzoek, <http://www.pieonline.nl/content/download/5602/73903/file/NFP%20notitie%20PIE.pdf>, geraadpleegd op 30 januari 2012.
- PIE, (z.d.): Beurzen: een uitstekende belegging, <http://www.pieonline.nl/content/download/5602/73903/file/NFP%20notitie%20PIE.pdf>, geraadpleegd op 30 januari 2012.
- ResearchNed Nijmegen, juli 2009: Acquis Hoger Onderwijs- onderzoeken en adviezen van de Onderwijsraad: de balans van kennis en beleidsvorming over hoger onderwijs 1998-2008, <http://www.onderwijsraad.nl/upload/publicaties/550/documenten/acquis-hoger-onderwijs.pdf>, geraadpleegd op 13 januari 2012.
- Rijksoverheid (z.d.): Kamerbrief over Kosten en Baten van internationalisering in het hoger onderwijs, <http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/hoger-onderwijs/documenten-en-publicaties/kamerstukken/2012/05/16/kamerbrief-over-kosten-en-baten-van-internationalisering-in-het-hoger-onderwijs.html>, geraadpleegd op 24 juni 2012.

Bijlage 3: Buitenlandse onderwijsinstellingen in de institutionele programma's

Tabel 1: Buitenlandse hogeronderwijsinstellingen in NPT

Naam	Aantal projecten	Land
University of Antwerp	1	Belgium
University of Hong Kong	1	China
University de Valle	1	Colombia
University of Los Andes	1	Colombia
Suez Canal University	1	Egypt
Cairo University	1	Egypt
American University Cairo	1	Egypt
Kwame Nkrumah Un.of Science and Technology	1	Ghana
University Eduardo Mondlane	1	Mozambique
University of Pretoria	2	South Africa
Stellenbosch University	1	South Africa
Nelson Mandela Metropolitan University	1	South Africa
Thamassat University	1	Thailand
Makerere University	1	Uganda
Kyambogo University	1	Uganda

Deze instellingen zijn betrokken bij 15 projecten op een totaal portfolio van 175 NPT projecten.

Tabel 2: Buitenlandse hogeronderwijsinstellingen in NICHE (peildatum: 15 juni 2012)

Naam	Aantal projecten	Land
KU Leuven	1	Belgium
Independent University	1	Bangladesh
Fayoum University	1	Egypt
Ain Shams University	1	Egypt
Cairo University	1	Egypt
Universidad Rafael Landivar	1	Guatemala
Egerton University	1	Kenya
Baraka Agricultural College	1	Kenya
Higher Institute of Public Administration	1	Mozambique
North West University	2	South Africa
Central University of Technology	1	South Africa
University of Pretoria	2	South Africa
Stellenbosch University	1	South Africa
University of the Western Cape	2	South Africa
University of South Africa	1	South Africa
Wits University	1	South Africa
University de Barcelona	1	Spain
Ardhi University	1	Tanzania
Asian Institute of Technology	1	Thailand
Makerere University	1	Uganda
Can Tho University	1	Vietnam
University of Zambia	1	Zambia

Deze instellingen zijn betrokken bij **25** projecten op een *voorlopig* totaal portfolio van 103 NICHE-projecten.

Disclaimer

The information contained in this publication was compiled with the utmost care. Nevertheless, we are unable to guarantee its accuracy or completeness at the time of reading. Because information is subject to change, Nuffic is unable to accept any liability whatsoever for your use of the information. Please note that it is your responsibility to check the accuracy of any information before acting on it. Copyright © 2012 Nuffic. All rights reserved. This work may not be reproduced or published without the prior written permission of the author. However, sections of up to five pages of this work may be reproduced or published as long as Nuffic is properly acknowledged as the source of the work.

September 2012

Issued by

Nuffic, Netherlands organisation
for international cooperation
in higher education

Kortenaerkade 11
PO Box 29777, 2502 LT The Hague
The Netherlands
Phone +31 70 4260 260
Fax +31 70 4260 399
www.nuffic.nl